

Bilge Kağan'ın Vasiyeti

Ahmet Taşağıl

Bilge Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2018, 94 Sayfa, ISBN:978-605-9521-67-3

10

Özgür UYSAL*

Türk tarihinde önemli bir yere sahip olan Göktürkler son dönemde dikkat çekmeye başlamıştır. Önümüzdeki yıllarda da televizyonlarda ve sinemalarda görmeye başlayacağımız Göktürkler Türk adını ilk defa resmi devlet adı şeklinde kullanarak milletimize şeref vermiştir. Hiç şüphesiz tarihimizde seçkin bir yeri vardır.

Yazar üç bölüme ayırdığı eserin ilk kısmında Gök Türk Devleti, Doğu Gök Türk Devleti, Batı Gök Türk Devleti ve girdikleri fetret devrinden bahsedilmiştir. İkinci kısımda İkinci Gök Türk Devleti, üçüncü kısımda ise anıtlar hakkında bilgi verilmiştir.

Birinci bölümde Gök Türk Devletinin kuruluşu hakkında bilgiler vererek başlamıştır. Gök kelimesinin ilahi, kutsal anlamlar taşıdığı bilindiğinden Orhun Anıtlarında devletin bu karakteri taşıdığı sık sık vurgulandığı için Gök Türk deyimini ilim âlemince uygun karşılanmıştır. Yazar Gök Türklerin bundan önceki bilgilerinin efsanelerle karıştığını belirtmiştir. Gök Türklerin kökeni kendilerine ait bir efsaneyle

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğrencisi

zenginleşmiştir. Hatta o kadar derin izler bırakmıştır ki daha sonra hanedandan gelenler kendilerini birer kurt olarak nitelendirmişlerdir. Ardından yazar Gök Türklere bağımsızlığını kazandıran Bumin Dönemini, devleti her yönüyle büyüten hükümdarı Mukan Kağan dönemini incelemiştir. Yazar daha sonra Doğu ve Batı Gök Türk Devletlerini inceleyerek fetret devrini ve ayaklanmaları anlatmıştır.

İkinci bölümde ise yazar, Gök Türk Devletinin daha derinlerine inerek bize devlet ile alakalı sosyal, ekonomik, kültür konularında çeşitli bilgiler vermektedir. Gök Türk Devletinin neden Türk tarihinde model olduğumu kısaca açıklıyor. Buna göre 6. yüzyılın ortalarında Altay Dağlarının eteklerinden başlayarak, Ötüken'e doğru yayılan siyasi oluşumun Türk ve dünya tarihini derinden etkilediğini bize aktarıyor.

Günümüzden hareket ederek Türkiye Cumhuriyetini anlamak için Gök Türk tarihini öğrenmek gerekir. Yazar Gök Türkleri ayrı bir yere koymuş Gök Türkleri her Türk topluluğuyla bir şekilde bağlantısı olduğunu belirtmiştir. Gök Türk Kağanlığını bir ayna gibi tutarsak Hunların atalarına kadar gitme imkânımızın mümkün olduğunu söylemektedir. Gök Türk tarihini öğrenmeden bütün Türk tarihini anlamak mümkün değildir. Türkçe Gök Türk döneminde açığa çıkmıştır. Daha sonra kurulan devletlerde ve günümüzde de konuşulup yazılan Türkçe Gök Türkçenin devamıdır.

Neden rol model olduğuna gelirse, idari yapı, devlet teşkilatı, sosyal hayat kısacası bozkır kültürü Anadolu başta olmak üzere bütün Türk dünyasında sürekliliğini korumuş ve günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır. Bu nedenle de Taşağıl Gök Türklerin Türk tarihinde siyasi açıdan büyük katkılar verdiğini, onların zayıflayıp tarih sahnesinden çekildikten sonra çıkan,, Uygur, Karahanlı, Gazneli, Selçuklu, Osmanlı, Türkiye Cumhuriyeti başta olmak üzere diğer Türk kökenli devlet ve beylikleri Gök Türklerin devamı olarak belirtmiştir.

İlerleyen sayfalarda yargı ve hukuki cezalandırma, özel hukuku masaya yatırmış kadınlara verilen değeri belirtmiştir. Kadınların düşman eline geçmesinin çok utanç ve acı verici olduğunu bize aktarmıştır.

Bağımsızlığın önemini, Türk ilinin temel unsurların, boyların oynadığı rolleri okuyucusuna mümkün olduğu kadar sıkımayarak kısa ve öz olarak anlatmaya çalışmıştır.

Yazar Gök Türklerin vergilerini at ve koyun olarak belirtmiştir. Arabaların kenarlarına çentik atılmak suretiyle hesap yapılırdı. Bunun sebebi de Gök Türklerin yerleşik olmayan bir hayat tarzını benimsemiş olmalarıdır. Bunun yanında altın uçlu oklar bal mumuna sürülür ve mühür olarak kullanılırdı.

Özel mülkiyet mevcut olduğundan, Gök Türk Devletinde herkesin bir parça toprağa sahip olduğunu anlıyoruz. Çünkü bazı Türk boyları bugünkü Batı Türkistan'da bitki ve ağaç yetiştiriyorlardı. Kız çocukların da önem verilir, kızın miras hakkı çeyiz olarak koca evine giderdi.

Ayrıca Gök Türk Devletinde savaşırken ölmek büyük bir şerefti, hasta yatağında ölmek istenmezdi. Türklerin bu davranışı ne kadar şerefli, onurlu bir millet olduğunun kanıtıdır.

Üçüncü ve son kısımda ise dikilen anıtlar ve Bilge Kağan'ın vasiyetleri teker teker sıralanıyor. Kül Tegin ve Bilge Kağan anıtları Orta Moğolistan'da Orhun Irmağı Vadisinde bulunmaktadır. Kül Tegin yazıtı ilk bulunduğu devrilmiş olarak yatıyordu. Hava şartlarına maruz kalan kısımlarında bozuntular ve

silinmeler meydana gelmiştir. Bilge Kağan yazıtı ise aynı yerde Kül Tegin'in 890 metre uzağındadır. Tonyukuk yazıtı her iki yazıtın daha doğusuna dikilmiştir. Ünlü devlet adamı Tonyukuk ölmeden önce Diktirmiştir. Kitabelerinde Gök Türk Devletinin kuruluş zamanına kadar olaylar anlatılmıştır. Türk kültürünün en önemli abideleri olmaları dolayısıyla daha Avrupa milletlerinin çoğunun henüz yazıyı bilmedikleri bir devirde milletimizin böyle abidelere sahip olması çok önemlidir.

Türk milletinin tarihinde en önemli abideler Orhun Yazıtlarıdır. Dünya üzerinde çok geniş bir alana yayılan Türk milleti bu abideler ile haklı bir gurur duymaktadır.

Türk adının yani milletimizin isminin geçtiği ilk Türkçe metin olma özelliği vardır. Bu abidelerde dünyanın yaratılışından bahsedilmiş sonra Türk milletinin yaratılışı ve Türk töresi anlatılmıştır. Türk inanç ve sistemlerine de yer verilmiştir. Tarihi bilgiler kaydedilmiş ve Gök Türk Devletinin kuruluşu söz konusu edilmiştir. Milletin vefasız oluşu da çok acı bir şekilde belirtilmiştir.

Bilge Kağan sık sık patlak veren isyanlar dolayısı ile anıtlarda milletine sitem etmektedir. Eğer birlik halinde olurlarsa Türk milletinin daima özgür ve mutlu bir şekilde yaşayacağını söylemektedir. Bilge Kağan'a göre oturulacak ve devletin yönetileceği en iyi yer Ötüken'dir. Bunu özellikle kendinden sonra gelecek kağan ve devlet adamlarına söylemektedir. Türk milletinin onun sözünden çıkıp nasıl mahvolacağını, nasıl devlet sahibi olduğunu da bu yazıtlarda görmekteyiz.

Bilge Kağan herkesin bu yazıtları dikkatle okuması gerektiğini belirtmiş onun yazdıklarını okurlar ve ona göre iş yaparlarsa Türk milletinin refah, huzurlu bir şekilde yaşayacağını vurgulamıştır.

Okumuş olduğum bu kitap ile Gök Türkler hakkındaki genel bilgileri öğrenmiş oldum. Devletin nasıl parçalanıp nasıl yok olduğunu da bu yazıtlardaki bilgilerden öğrenmek pek mümkündür.